

Risicanalys och revisionsplan år 2020

Uppsala kommun

Maj 2020

*Behandlad på revisorernas sammanträden under
perioden januari-maj år 2020*

Innehåll

1. Revisorernas uppdrag och årlig granskning	3
2. Nationell omvärldsbevakning	7
3. Uppsala kommun i fokus	14
4. Grundläggande granskning	22
5. Granskningsförslag kommunstyrelsen, nämnder och bolag	24
6. Granskningsförslag utifrån inriktningsmål	30
7. Finansiell revision	37
8. Lekmannarevision	44
9. Kommunrevisionens budget år 2020	47

1

Revisorernas
uppdrag och årlig
granskning

Den förtroendevalda revisorns uppdrag

Den förtroendevalda revisorns uppdrag regleras i **kommunallagens 12 kap.** I uppdraget ingår att:

- Årligen **granska** all verksamhet som bedrivs inom nämndernas ansvarsområden i den utsträckning som följer av *God revisionsssed*.
- **Pröva** om verksamheten sköts på ett *ändamålsenligt* och från *ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt*, om *räkenskaperna är rättvisande* samt om *nämndernas och styrelsens interna kontroll är tillräcklig*.
- Revisorernas uppdrag i **kommunala bolag och stiftelser** är i stort sett detsamma men den främsta skillnaden är att en lekmannarevisor inte granskar räkenskaperna. Det uppdraget har yrkesrevisor. Uppdraget att granska bolagets interna kontroll har såväl lekmannarevisorerna som yrkesrevisor (med yrkesrevisor åsyftas i detta fall den revisor som arbetar med den finansiella revisionen).

Ändamålsenligt och ekonomiskt tillfredsställande

Innebär att:

- verksamhetens resultat lever upp till fullmäktiges mål, beslut och riktlinjer samt gällande lagstiftning och andra föreskrifter som gäller för verksamheten,
- verksamheten klarar att genomföra sitt uppdrag med tillgängliga resurser,
- styrelsen och nämnden har en styrning och uppföljning mot mål och beslut,
- verksamheten bedrivs med god ekonomisk hushållning utifrån fullmäktiges beslut.

Revisionens granskning fokuserar på de uppdrag som fullmäktige överlämnat till styrelsen eller nämnden och de mål som ställts upp av fullmäktige.

Rättvisande räkenskaper

Innebär att:

- redovisningen ger en rättvisande bild av resultat och ekonomisk ställning,
- delårsrapport och årsredovisning är upprättade i enlighet med lagstiftning och god redovisningssed.

Räkenskaperna ska upprättas i enlighet med lagen om kommunal bokföring och redovisning (LKBR) och god redovisningssed i kommunal verksamhet.

Rådet för kommunal redovisning (RKR)¹⁰ är normbildande för god redovisningssed. Rådet lämnar rekommendationer som ska följas av kommunerna

Intern kontroll

Att den interna kontrollen är tillräcklig innebär att det finns systematiskt ordnade kontroller i organisation, system, processer och rutiner, som på en rimlig nivå säkerställer att

- verksamheten lever upp till målen och är kostnadseffektiv,
- informationen om verksamheten och om den finansiella rapporteringen är ändamålsenlig, tillförlitlig och tillräcklig,
- de regler och riktlinjer som finns för verksamheten följs.

Det är styrelse och nämnder som har ansvar för den interna kontrollen inom sina verksamheter. Styrelsen har därtill ofta ett övergripande ansvar för kommunens system och rutiner för den interna kontrollen.

Årlig granskning i tre delar

Grundläggande granskning

Grundläggande granskning genomförs av samtliga styrelser och nämnder varje år. Den grundläggande granskningen innehåller:

- Granskning av måluppfyllelse.
- Granskning av styrning och intern kontroll.

Den grundläggande granskningen är inriktad på att översiktligt bedöma måluppfyllelsen samt om styrelse eller nämnd har en tillräcklig styrning och kontroll för att leva upp till mål, beslut och föreskrifter.

Granskningen ska vara så omfattande att den ger en stabil grund för revisionens och lekmannarevisionens bedömningar i revisionsberättelsen/granskningsrapporten.

Fördjupad granskning

Fördjupade granskningar genomförs där riskanalysen visar på stora risker och där revisionen och lekmannarevisionen bedömer att den grundläggande granskningen inte är tillräcklig.

Fördjupade granskningar är avgränsade och inriktade på en viss verksamhet, process eller rutin. De kan genomföras inom hela revisionsuppdraget – måluppfyllelse, styrning och intern kontroll samt räkenskaper.

Omfattningen på fördjupade granskningar kan variera, men ska följa de krav på projektplaner och rapporter som definieras i God revisionssed samt i SKYREV:s vägledningar och rekommendationer.

Delårsrapport & årsredovisning

Revisionen granskar och bedömer om räkenskaperna ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat och ekonomiska ställning samt om delårsrapport och årsredovisning är upprättade i enlighet med LKBR och god redovisningssed i kommunal verksamhet.

Granskningen utgår från riskanalysen.

Revisionen bedömer också om resultaten i delårsrapport och årsredovisningen är förenliga med de mål fullmäktige beslutat om, inklusive mål om god ekonomisk hushållning.

Granskningen av delårsrapporten är översiktlig, till skillnad från den mer omfattande granskningen av årsredovisningen.

Protokollsläsning i nämnder och bolag Uppsala kommun

Nämnder

Kommunstyrelsen
Arbetsmarknadsnämnden
Gatu- och samhällsmiljönämnden
Idrotts- och fritidsnämnden
Kulturnämnden
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
Omsorgsnämnden
Plan- och byggnadsnämnden
Räddningsnämnden
Socialnämnden
Utbildningsnämnden
Äldrenämnden
Överförmyndarnämnden
Namngivningsnämnden
Valnämnden
Krisledningsnämnden

Per, Lars-Olof
Berit, Marie-Louise
Ove, Lise-Lotte
Karolina, Lise-Lotte
Per, Alf
Tommy, Marie-Louise
Ove, Magnus
Hans, Tommy
Hans, Lars-Olof
Karolina, Berit
Alf, Magnus
Ove, Lise-Lotte
Hans, Marie-Louise
-
-
Samtliga revisorer

Kommunala bolag

Uppsala Stadshus AB
IHUS
Fyrishov
Destination Uppsala
Bostadsförmedling
Förvaltningsfastigheter
Skolfastigheter
Sportfastigheter
Uppsala Fastighets AB
Uppsala Konsert & Kongress
Uppsala Parkering
Uppsala R2 (vilande)
Uppsala Stadsteater
Uppsala Vatten och Avfall
Uppsalahem
Stiftelser Jälla egendom
Bror Hjorths hus

Per, Lars-Olof
Karolina, Berit
Ove, Lise-Lotte
Lars-Olof, Marie-Louise
Ove, Berit
Karolina, Berit
Hans, Tommy
Lars-Olof, Tommy
Lise-Lotte, Tommy
Magnus, Per
Alf, Marie-Louise
Hans
Magnus, Per
Karolina, Alf
Hans, Alf
Lise-Lotte, Alf
Hans, Per

2

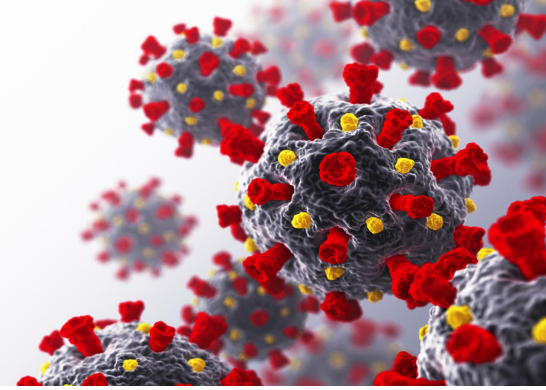
Nationell
omvärldsbevakning

Covid-19

Covid-19-utbrottet har förklarats som en pandemi av Världshälsoorganisationen (WHO), vilket får stora konsekvenser för människors liv, familjer och samhällen.

Organisationer står inför betydande utmaningar som de behöver bemöta och hantera omgående inom flera olika områden gällande den *kommunala ekonomin* och *verksamheten som en kommun bedriver*. I samband med detta finns ett **antal exempel** på **strategiska överväganden**:

- Aktivera krisledningen. Säkerställ representation från flera avdelningar och funktioner med expertkompetens såsom HR, juridik, IT, risk, kommunikation, ekonomi, upphandling, marknad samt kris och kontinuitet.
- Se över- och uppdatera kris- och kontinuitetsplaner.
- Beakta tänkbara scenarier för fortsatt spridning av Covid-19. Identifiera potentiella risker samt utvärdera konsekvenserna av dessa.

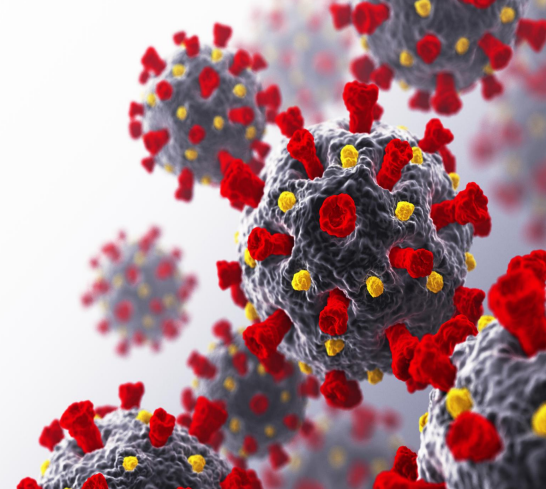

- Utred ekonomiska konsekvenser av identifierade scenarier samt potentiella faktorer som kan leda till brådskande åtgärder (t.ex. avtalsöverträdelser).
- Kartlägg kritiska intressenter som berörs och ta beslut om kommunikationsstrategier för att informera dessa. Basera kommunikationen på fastställda fakta från tillförlitliga källor.
- Säkerställ att åtgärder tas med utgångspunkt i organisationens övergripande syfte och värderingar.
- Säkerställ löpande kommunikation till personal, förtroendevalda och intressenter, inklusive svar på frågor och eventuell kritik.

Covid-19

Några ekonomiska konsekvenser av Covid 19 som berör kommunsektorn:

- De ekonomiska konsekvenserna till följd av det Covid-19 är högst osäkra. Mycket talar för att produktion och sysselsättning i Sverige kommer att drabbas hårt, åtminstone tillfälligt.
- Den 2 april aviserade regeringen och samarbetspartierna 15 miljarder kronor i ökade statsbidrag till kommuner och regioner i syfte att täcka lägre skatteintäkter. Tillsammans med tidigare aviserade och beslutade ökningar i år innebär det höjda statsbidrag för kommunerna på 15,75 miljarder kronor 2020 och 8,75 miljarder 2021 och framåt. Utifrån SKR:s prognos matchar satsningen fallet i skatteintäkter. Men bedömningen av samhällsekonomin är mycket osäker.
- Den 11 maj kom SKR ut med sin ekonomirapport för den kommunala verksamheten. Regeringen har avsatt sammanlagt 3 mdkr för att täcka de merkostnader som uppstår inom hälso- och sjukvård, äldreomsorg samt funktionshinderomsorg på grund av Covid-19.

Bedömning är att BNP kommer att falla med flera procentenheter under år 2020. Detta föranleder att regeringen tillskjuter 15 mdkr i generella statsbidrag för innevarande år i syfte att stödja kommuner och regioner i pågående pandemi i syfte att kommunsektorn ska bidra till att upprätthålla sysselsättningen och välfärden.

- Regionerna samordnar nationella läkemedelsköp.
- Omställningsstöd är avgörande för kommuners ekonomi med flera förslag för att möta den ökande arbetslösheten samt att stärka möjligheterna till utbildning.

SKR:s ekonomirapport

Av SKR:s ekonomirapport som släpptes i **oktober år 2019** framgår att de ekonomiska utmaningarna blir påtagliga för kommuner och regioner. Orsaken är framförallt att Sverige får allt fler yngre och äldre de kommande 15 åren, medan personer i arbetsför ålder inte ökar i samma takt. Skillnaderna i demografins utveckling är stora i landet - i flera län minskar till och med antalet invånare i yrkesför ålder.

SKR bedömer att ett 90-tal kommuner och sju regioner kan komma att gå med underskott redan under 2019 utifrån enkätsvar från ekonomidirektörer. Skattehöjningar förväntas ske i ett tjugotal kommuner och i fyra regioner inför 2020. Trots det räknar SKR med att kommuner och regioner kommer att sakna 43 miljarder kronor år 2023 om kostnaderna ökar i takt med befolkningen och staten inte tillför mer resurser än det som hittills har aviserats.

Det pågår ett omfattande förändrings- och effektiviseringsarbete i kommuner och regioner för att få ihop budget och plan för perioden 2020 till 2022. Samtidigt behöver kommunsektorn göra rekordstora investeringar i bland annat skolor, sjukhus, medicinteknisk utrustning och välfärdsteknologi. Främst handlar effektiviseringen om att hitta förändrade och nya arbetssätt genom att till exempel digitalisera och nyttja befintliga resurser på ett smartare sätt. Inom kommunsektorn ökar dessutom behovet av samverkan med andra kommuner och regioner samt behovet av att se över och förändrar bemanningen.

SKR:s Ekonomirapport för **maj år 2020** har kommit ut efter att riskanalysen för år 2020 upprättats och den finns att läsa på

<https://skr.se/ekonomijuridikstatistik/ekonomi/ekonomirapporten.7150.html>

Underlag för riskanalys och revisionsplanering

PwC

Ny lagstiftning

Vid andra halvan av 2019 och vid årsskiftet 2019/2020 gäller ett antal nya lagar och förordningar. Relevant för Sveriges kommuner är bland annat följande:

Barnkonventionen blir svensk lag - Lagen innebär att Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) inkorporeras i svensk rätt. Barnkonventionen ges därmed ställning som svensk lag vilket innebär ett förtydligande av att rättstillämparna ska beakta de rättigheter som följer av barnkonventionen i mål och ärenden som rör barn. Inkorporeringen innebär att barnets roll som rättssubjekt med egna specifika rättigheter tydliggörs.

Takbeloppet höjs för lönebidrag och skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare - Ändringen innebär att takbeloppet för lönebidrag och skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare höjs från 19 100 kronor till 20 000 kronor per månad för heltidsarbete. Syftet är att förstärka dessa stöd för att fler personer med svag förankring på arbetsmarknaden ska komma i arbete.

Ökat antal timmar samhällsorientering för nyanlända invandrare - Från och med den 1 februari 2020 ska kommunerna erbjuda samhällsorientering till nyanlända invandrare som omfattar minst 100 timmar, istället för tidigare 60 timmar.

Mer likvärdiga ekonomiska förhållanden för kommuner och regioner - Förändringen syftar till att det kommunala kostnadsutjämningsystemet på ett bättre sätt ska ta hänsyn till strukturella skillnader mellan kommuner och mellan regioner, och därmed bidra till mer likvärdiga förutsättningar. Det innebär att omfördelningen ökar och utjämnningen förstärks.

Rätten till dagersättning begränsas för asylsökande som väljer att bo i områden med socioekonomiska utmaningar - Reglerna om eget boende för asylsökande ändras för att asylsökande i fler fall än i dag ska välja att bo där det finns förutsättningar för ett socialt hållbart mottagande och för att de negativa sociala konsekvenserna av asylsökandes eget boende ska minska. Ändringarna innebär att om en asylsökande på egen hand ordnar bostad i ett område med socioekonomiska utmaningar, ska han eller hon som huvudregel inte ha rätt till dagersättning eller särskilt bidrag enligt lagen om mottagande av asylsökande..

Statsbidrag ges för anställning av lärarassistenter - Syftet med statsbidraget är att utöka antalet lärarassistenter i skolorna. Statsbidraget kan ges dels för att utöka antalet lärarassistenter hos en huvudman, dels för att bibehålla det utökade antalet lärarassistenter som huvudmannen tidigare har fått bidrag för. Ett av villkoren för att få statsbidraget är att huvudmannen själv finansierar minst hälften av kostnaderna för de lärarassistenter som huvudmannen får bidrag för.

Kommunövergripande utmaningar

I SKR:s ekonomirapport framkommer att konjunkturen mattas av samtidigt som ett hundratal av Sveriges kommuner prognostiserar stora underskott. Mot den bakgrunden kommer det att ställas än högre krav på kontrollen av behov i relation till tillgängliga resurser. En fungerande ekonomistyrning är avgörande liksom uppsiktsplikt och ägarstyrning. Samtidigt ställs krav på att grundläggande processer såsom verkställighet av beslut samt ordning, reda och kontroll.

Nedan följer några övergripande rubrikområden som beskriver de kommunövergripande utmaningarna som vi ser att kommunsektorn står inför:

- **Ekonomisk utveckling och ekonomistyrning**
- **Krisberedskap**
- **Kommunstyrelsens uppsiktsplikt**
- **Ägarstyrning**
- **Verkställighet av beslut**
- **Statsbidrag**
- **Kompetensförsörjning**
- **Diskriminering, jämlikhet och inkludering**
- **IT-styrning**
- **Cybersäkerhet**
- **Civilt försvar**
- **Informationssäkerhet**
- **Skolresultat, stöd/stimulans samt trygghet och studiero**
- **Likvärdighet och tillgång till behörig personal**

Kommunövergripande utmaningar

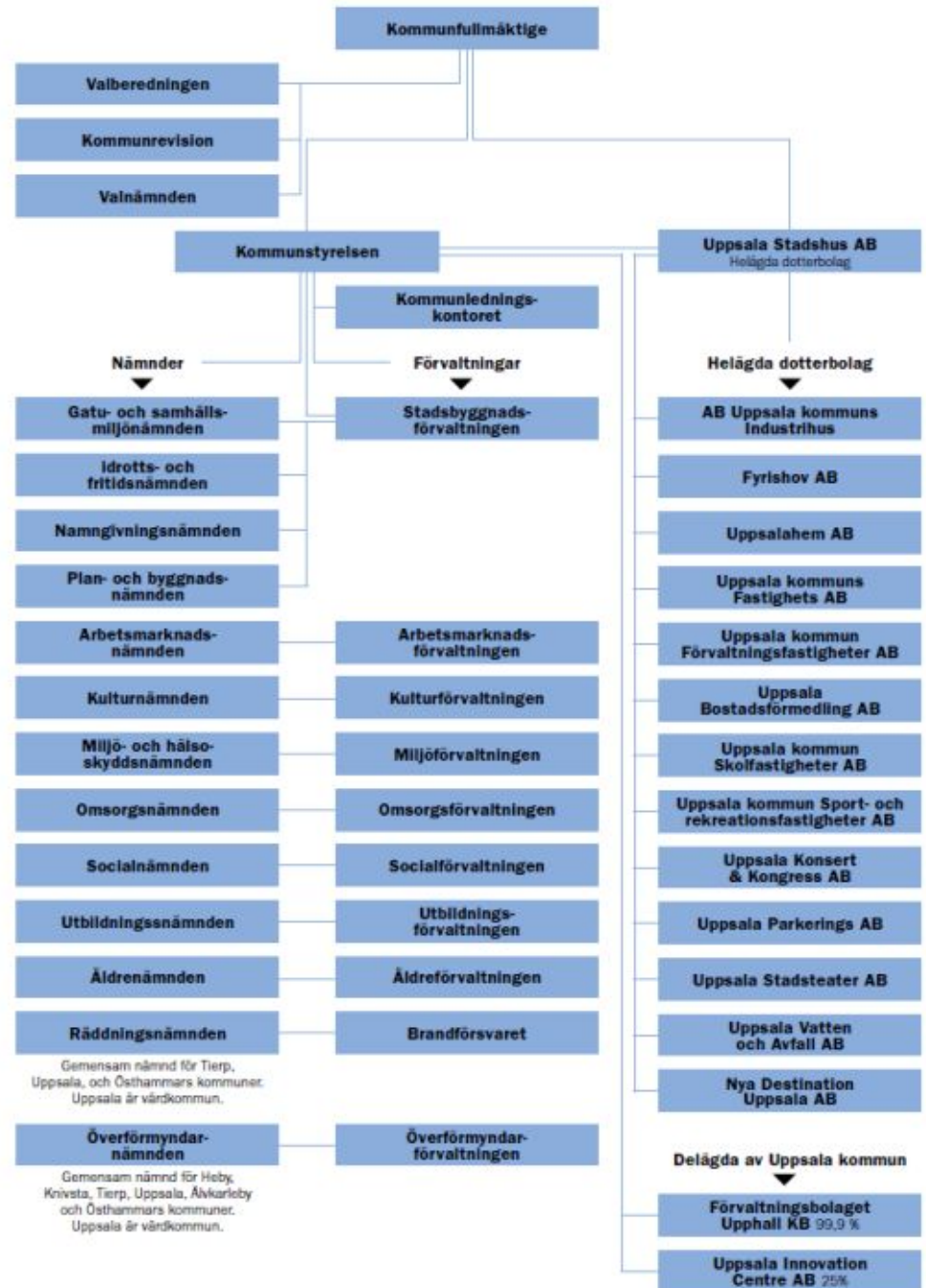
- **Digitalisering**
- **Arbetslöshet**
- **Ökade kostnader inom äldreomsorgen**
- **Ökad psykisk ohälsa bland barn och unga**
- **Underhåll av fastigheter, gator och vägar samt VA**
- **Planering och genomförande av bygg- och anläggningsprojekt (upphandling)**
- **Styrning och ledning av exploateringsverksamhet**
- **Lokalförsörjningsprocessen och kopplingen till detaljplaneprocessen**
- **Lönehantering**
- **Bisysslor**
- **Leverantörsregister/leverantörsutbetalningar**

3

Uppsala kommun i
fokus

Politisk organisation

Koncernens organisation

Uppsala kommuns trend- och omvärldsanalys

Varje år tar Uppsala kommun fram en omvärldsanalys. Den senaste togs fram under början av år 2019 och inom kort publiceras motsvarande för år 2020. Syftet är att bevaka och upptäcka trender och händelser som påverkar kommunens verksamhet. Uppsala kommun arbetar just nu med att löpande analysera konsekvenserna av Covid-19 och sätta utvecklingen i relation till befintlig omvärldsanalys.

Sammanfattningsvis lyfter trend- och omvärldsanalysen fram följande nio trender som påverkar kommunens verksamhet år 2020:

1. Ökad polarisering
2. Ökad fokus på jämställdhet
3. Ökad mångfald
4. Ökad fokus på livsmiljö och boende
5. Åldrande befolkning
6. Förändrade kompetens- och utbildningsbehov
7. Internationalisering och global rörlighet
8. Miljö- och klimatförändringar

Omvärldsanalysen utmynnar i tre övergripande slutsatser:

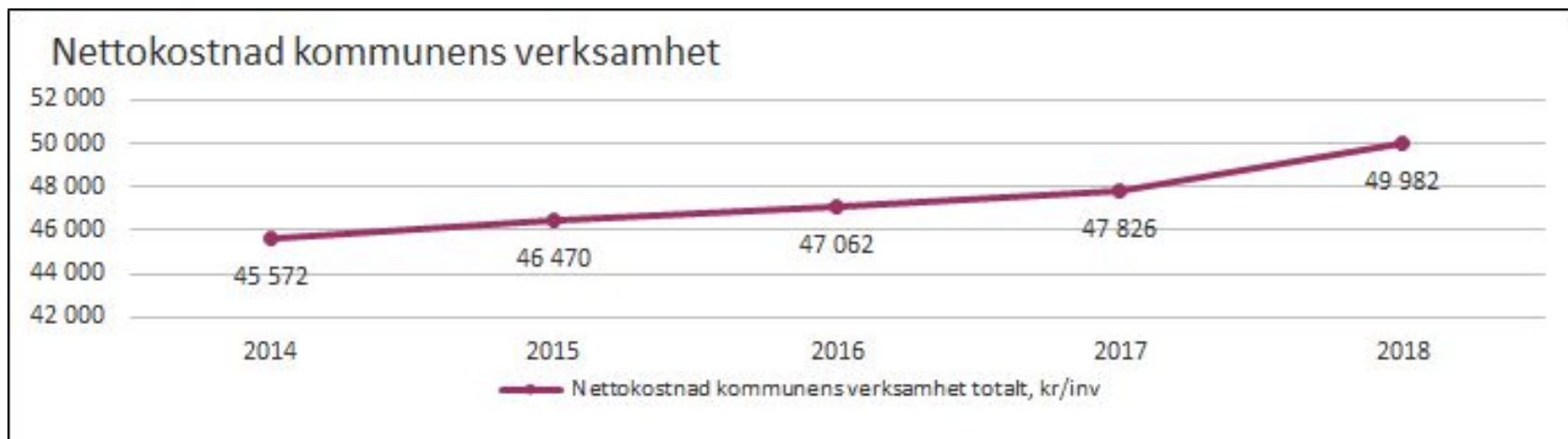
- **Stärk framtidstron och öka samhörigheten**
- **Säkerställ en hållbar samhällsbyggnad med ekonomin i balans**
- **Tänka nytt och vara nyskapande i välfärden**

Kommunövergripande utmaningar

Nationella såväl som internationella förändringar påverkar Sveriges kommuner. Tydligt i många kommuner är att befolkningen blir äldre och att den demografiska försörjningskvoten, dvs. hur många personer varje invånare i arbetsför ålder ska försörja utöver sig själv, ökar. Tydligt är också att allt fler vill bo i städer, samt att fler och fler kommuner satsar på miljö- och hållbarhetsarbete.

	Uppsala kommun	Alla kommuner
Demografisk försörjningskvot, 2018	0,65	0,87
Tätortsgrad (andel invånare i tätort), 2019	88	76,4
Kommunranking hållbarhetsindex 2019	12 (-5 från år 2018)	-

Likaså visar också rapporter att kommuner står för allt större ekonomiska utmaningar. Nettokostnaden (dvs. verksamhetens bruttokostnader minus intäkter såsom exempelvis riktade statsbidrag, avgifter och taxor) för verksamheten i Uppsala kommun har de senaste åren ökat. Detta innebär att kostnaderna i förhållande till intäkterna har ökat.

Kommunövergripande utmaningar och risker

Covid 19- påverkar flera verksamheter inom Uppsala kommun som t.ex. gymnasie- och vuxenutbildningen, vård- och omsorgsverksamheten, kultur- och fritidsverksamheten, kommunala bolag samt näringslivsverksamheten i kommunen. Kommunen håller sig uppdaterad om utvecklingen och samarbetar med flera olika aktörer, däribland med Region Uppsala, för att minska spridningen av viruset.

Uppsala kommun har i samband med pandemin aktiverat krisledningsnämnden vilket kan göras vid händelser som avviker kraftigt från det normala och när man står inför en allvarlig störning eller risk för allvarlig störning i viktiga samhällsfunktioner. Syftet med detta är att snabbt kunna hantera händelser som kräver samordning och beslutsfattande. Vid behov kan krisledningsnämnden ta över andra nämnders eller bolagsstyrelsers verksamhetsområden för att kunna prioritera bland uppdragen.

Den **demografiska utvecklingen** och dess inverkan på efterfrågan av välfärden har varit hög de senaste åren och fortsätter att vara den största utmaningen för Uppsala kommun. Befolkningen i Uppsala uppgick år 2019 till 230 767 att jämföra med 225 164 år 2018, dvs. en ökning med ca 5 600 personer. Enligt en utarbetad befolkningsprognos för Uppsala län för åren 2017-2040 kommer Uppsalas befolkning år 2020 uppgå till 233 700 och år 2040 uppgå till 291 600 personer. Ett växande Uppsala kräver **stora investeringar** i den kommunala infrastrukturen som till stor del måste finansieras med lån. Det medför att **låneskulden** ökar och att drift- och kapitalkostnaderna gör anspråk på allt större andel av kommunens resurser.

Kommunövergripande riskområden för Uppsala kommun:

För att öka skatteintäkter och sänka kostnader på längre sikt behöver kommunen tillsammans med andra aktörer lyckas med **integrationen** av nyanlända. Utan en lyckad etablering kommer integrationen att försvåras och kostnaderna att fortsätta öka.

För att klara välfärdsuppdraget och samtidigt finansiera betydande del av investeringarna och samhällsbygget måste kommunen därför skapa resursutrymme genom **starka resultat och effektiviseringsåtgärder**, till exempel genom förändrade arbetssätt och implementering av ny teknik.

Ekonomistyrning - Brister i ekonomistyrningen kan medföra att kommunen inte klarar av att bedriva verksamheten med god ekonomisk hushållning, vilket blir allt viktigare i en mer ansträngd ekonomisk situation.

Etablering av nyanlända - Nya situationer för kommunerna ställer krav på nya lösningar, samverkan mellan kommunerna, staten, näringslivet och civilsamhället är viktiga parter för att få till en stabil grund för integration.

Cybersäkerhet och digitalisering - Bristande informationsinfrastruktur som möjliggör för intrång av obehöriga, vilket kan medför stor negativ påverkan på verksamheten. Detta blir allt mer viktigt i samband med implementering av ny teknik och digitalisering. Flera av kommunfullmäktiges inriktningsmål kopplar an till digitalisering och behovet av ökade effektiviseringar inom verksamheterna. Mot bakgrund av att det blir allt svårare för kommuner att få tag på personal samtidigt som välfärdsbehoven ökar är det viktigt att effektivisera sina processer och att finna nya lösningar.

Kommunövergripande utmaningar och risker

Kommunövergripande riskområden för Uppsala kommun, forts.

Sjukfrånvaro – Den demografiska utvecklingen bidrar bland annat till att det kommer bli färre i arbetsför ålder jämfört med de som är i behov av välfärdstjänster. Det är därför av vikt att de anställda som redan finns i kommunen har ett hållbart arbetsliv och att kommunen arbetar med förebyggande och främjande åtgärder för att hålla sjuktalerna nere.

Diskriminering, jämlikhet och inkludering - Den tillsyn diskrimineringsombudsmannen genomförde under 2017–2018 visade att kommuner och regioner hade flera brister i sitt arbete för att förhindra diskriminering, trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier på sina arbetsplatser. Sammanfattningsvis fann DO brister i riktlinjer och/eller rutiner hos 90 procent av de totalt 310 granskade arbetsgivarna. Kopplat till kommunfullmäktiges inriktningsmål är detta något som är viktigt att följa i Uppsala kommun.

Trygghetsfrågor

Delårsrapporten och statistik tyder på att invånarna i Uppsala kommun uppger att de upplever en ökad otrygghet. Kommunernas roll i det brottsförebyggande arbetet får en ökad betydelse för att minska benägenheten att begå brott och försvåra genomförandet av brott. Landets kommuner har därför ett behov av att utveckla sin roll inom trygghetsområdet och skapa arenor för samverkan med bland annat polis och frivilligorganisationer för att på så vis skapa en ökad trygghet bland invånarna.

Hållbarhet – I kommunens *Mål och budget med plan för 2021-2022* framhålls de 17 globala hållbarhetsmålen enligt Agenda 2030. FN:s 17 globala hållbarhetsmål och Agenda 2030 samt EU:s tillväxtstrategi Europa 2020 lägger enligt budgetdokumentet fast kursen för Uppsalas arbete för att uppnå en smart och hållbar tillväxt för alla. Målen i agenda 2030 är integrerade i kommunfullmäktiges nio inriktningsmål som styr den kommunala verksamheten och strävar mot att skapa en gemensam riktning och förändring i hela den kommunala verksamheten. De sätter fokus på ett gott liv i ett hållbart samhälle och en modern kommun.

En risk som kan identifieras i detta sammanhang är att kommunens ambitiösa hållbarhetstänk inte leder till önskat resultat om övergripande målsättningar inte tillräckligt tydligt konkretiseras i kortsiktiga mål, eller att kommunikation och uppföljning inte sker på effektivt sätt. Ytterligare risker för bristande måluppfyllelse kan uppstå om samordning mellan nämnder inte sker på ett effektivt sätt, eftersom hållbarhets- och klimatområdet är multidisciplinärt och berör en rad kommunala områden. Det finns därigenom en risk för att ett icke samfällt agerande hindrar eller bromsar initiativ eller insatser som leder mot fullmäktiges ambitioner.

Vidare är frågeställningar som **el, vatten- och avloppsförsörjning** viktiga för Uppsala kommun att arbeta vidare med, då det är avgörande för kommunens fortsatta tillväxt är att dessa områden är väl fungerande.

Utmaningar och risker för revisionen att följa

Revisionen har genomfört en riskanalys över samtliga verksamheter som bedrivs i kommunkoncernen. Nedan redovisas ett antal utmaningar och risker för KS och nämnderna för revisorerna att följa under år 2020. Riskanalysen bakom framgår sen av de projektplaner som upprättas i de fall området blir föremål för en fördjupad granskning.

Kommunstyrelsen:

- Verkställighet av KF beslut
- KS uppsiktsplikt
- Sjukfrånvaro
- Uppkomna driftunderskott
- Lokalförsörjningsprocessen
- Avtalshantering
- Uppföljning av nämndsuppdrag
- Ökad otrygghet
- Försäljningsprocessen

Arbetsmarknadsnämnden:

- Ekonomiskt bistånd
- Etablering och samverkan
- Vuxenutbildningen

Gatu- och samhällsmiljönämnden:

- Ekonomistyrning
- Synpunktshantering
- Upphandling
- Underhåll
- Grävarbete/tillstånd

Idrotts- och fritidsnämnden:

- Föreningsbidrag
- Lokalförsörjningsprocessen

Kulturnämnden:

- Ökad otrygghet

Miljö- och hälsoskyddsnämnden:

- VA-underhåll
- Sjukfrånvaro
- Strategiskt arbete med vattenförsörjning
- Krisberedskap

Omsorgsnämnden:

- Ekonomistyrning
- Personlig assistent
- Lokalförsörjning

Plan- och byggnadsnämnden:

- Bygglövshantering
- Digitalisering
- Bostadsanpassningsbidrag

Räddningsnämnden:

- Krisberedskap
- Civilt försvar

Utmaningar och risker för revisionen att följa

Revisionen har genomfört en riskanalys över samtliga verksamheter som bedrivs i kommunkoncernen. Nedan redovisas ett antal utmaningar och risker för KS och nämnderna för revisorerna att följa under år 2020. Riskanalysen bakom dessa utmaningar och risker kopplat till detta kommer sedan att framgå av de projektplaner som upprättas i de fall området blir föremål för en fördjupad granskning.

Socialnämnden:

- Ekonomistyrning
- Sjukfrånvaro
- Ökad psykisk ohälsa bland unga
- Orosanmälningar och hög ärendebelastning

Överförmyndarnämnden:

- Arkivhantering och allmänna handlingar
- Iakttagelser från länsstyrelsens aktgranskning av gemensamma överförmyndarnämnden i september år 2019

Utbildningsnämnden:

- Lokalförsörjning
- Sjukfrånvaro
- Skolans resultat
- Likvärdig skola
- Ökad otrygghet

Äldrenämnden:

- Ekonomistyrning
- Sjukfrånvaro
- Kvalitet i äldreomsorgen
- Lokalförsörjning

4

Grundläggande
granskning

Grundläggande granskning

SKR har tagit fram skriften *Grundläggande granskning - kärnan i revisionsprocessen*. Att genomföra en systematisk grundläggande granskning ger information, kunskap och en stabil grund att stå på i ansvarsprovningen. Det bidrar också till att synliggöra revisionen och stärka nytta och effekt. Den grundläggande granskningen omfattas av revisionsprocessens tre delar: planera, granska och pröva. I den grundläggande granskningen anlitar revisorerna sakkunniga, precis som i övrig granskning.

Risken analysen ligger till grund för alla granskningsinsatser. Även den grundläggande granskningen ska således bygga på en riskanalys. Det innebär att upplägget av grundläggande granskning kan komma att variera för de olika revisionsobjekten, beroende på vad som kommer fram i riskanalysen. För en nämnd som t.ex. ansvarar för många stora investeringsprojekt kanske revisorerna göra en extra omfattande granskning av exempelvis styrning och intern kontroll jämfört med en nämnd med mindre komplex verksamhet. Det gör att den grundläggande granskningen i praktiken kan bli olika omfattande inom olika nämnders ansvarsområden. Alla nämnder måste dock granskas.

Den grundläggande granskningen består av två delar:

Granskning av måluppfyllelse: Den grundläggande granskningen är inriktad på att översiktligt bedöma måluppfyllelsen, såväl ekonomiskt som verksamhetsmässigt. Revisorerna för bland annat en löpande dialog kring måluppfyllelsen för de mål som styrelse/nämnd själv satt upp för att nå fullmäktiges verksamhetsmässiga och finansiella mål. Fungerar målen som styr signaler till verksamheten? Det är viktigt att styrelse/nämnd har en aktiv hållning och vidtar adekvata och tillräckliga åtgärder för att t.ex. följa budgetramen, uppnå fastställda verksamhetsmål och efterleva mål och riktlinjer för god ekonomisk hushållning.

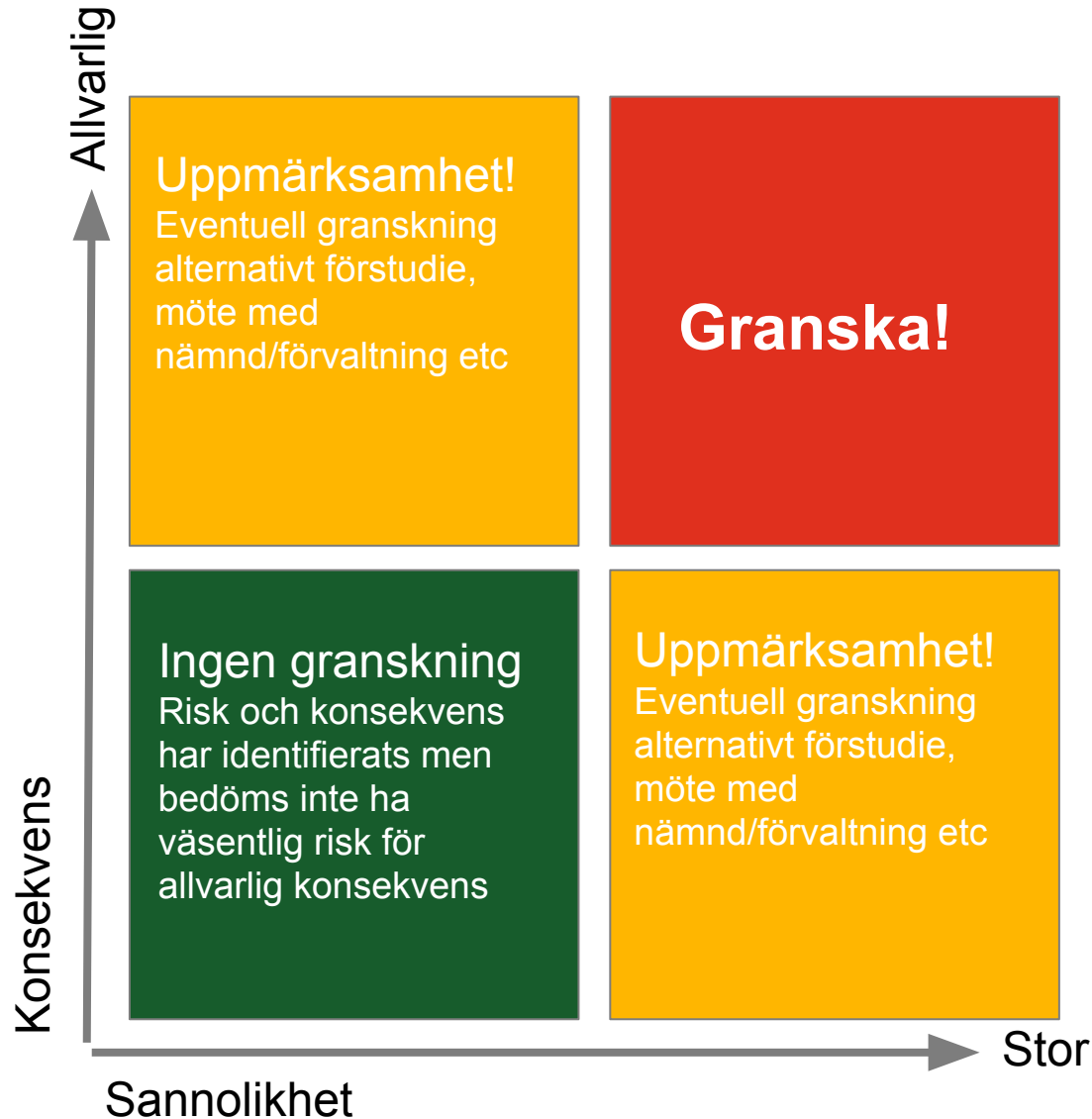

Granskning av styrning och intern kontroll: I God revisions sed framgår att revisorerna ska bedöma om styrelse och nämnder säkerställer att styrning, uppföljning och kontroll av verksamheten är tillräcklig. Den grundläggande granskningen är inriktad på att översiktligt bedöma om styrelse eller nämnd har en tillräcklig styrning och intern kontroll för att leva upp till mål, beslut och föreskrifter. Revisionen bedömer den struktur som styrelse och nämnd har för detta och hur den är integrerad i organisation, system och det löpande arbetet. Revisionen ska bedöma om styrelse/nämnd bedriver ett systematiskt arbete med sin interna kontroll avseende såväl verksamhet som ekonomi.

5

Granskningsförslag
Kommunstyrelsen,
nämnder och bolag

Riskbedömning

Tidigare exempel på genomförda granskningar år 2018-2019 - se vidare på kommunens hemsida

2018

- Långsiktig finansiell planering
- Styrning och uppföljning investeringar
- Ekonomi och kvalitet på nämndnivå
- Stöd till idrottande
- Offentlighetsprincipen
- Bolagsstyrning
- Intern kontroll
- Gynnande beslut
- Överförmyndarnämnden
- Valnämnden
- Elevhälsa
- Särskilt stöd till barn
- Politikerarvoden
- Budgetprocessen
- Övergripande kontroller redovisning och finansiella rapporter
- Generella IT-kontroller
- Uppföljning privata utförare
- Krisberedskap
- Kompetensförsörjning
- Exploatering

2019

- Mål- och resultatstyrning
- Uppföljning tidigare granskningar
- Etablering & Integration
- Bostadsförsörjning, hållbarhet
- Plan-, mark- och exploateringsverksamhet
- Klimatanpassning
- Förstudie - Barnkonventionen
- Intern kontroll
- Nämndernas nettokostnader
- Idrotts- och fritidsnämnden
- IT-säkerhet
- Lönehantering
- Funktionsnedsatta, delaktighet
- LSS, kultur- och fritidsverksamheter
- Föreningsbidrag
- Budgetprocessen
- Efterlevnad av ny redovisningslag
- Bolagsstyrning i ett koncernperspektiv
- Avskrivningar i koncernredovisningen
- Granskning av bisysslor
- Granskning av kommunens främjande och förebyggande arbete för att minska våld och kriminalitet

Granskningsförslag utifrån KS, nämnder och bolag

Förslag till fördjupade granskningar under år 2020 utifrån revisorernas bedömning i mars år 2020 utifrån en riskanalys baserad på sannolikhet och möjliga konsekvenser av att en risk inträffar. Under revisionsåret kan andra granskningsområden komma att prioriteras utifrån omvärldsförändringar.

	KS	AMN	GSN	IFN	KN	MHN	ON	PBN	RN	SN	UN	ÄN	ÖFM	VN	Kommunala bolag
Grundläggande granskning	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Granskning av ekonomistyrning	X		X							X		X			
Verkställighet av fullmäktiges beslut	X														
Granskning av strategisk kompetensförsörjning	X		X				X	X			X	X			
Granskning av lokalförsörjningsprocessen	X			X			X				X	X			X
Granskning av nämnders ansvar gällande uppföljning och insyn av privata utförare	X						X			X		X			
Granskning av internt och externt intrångsskydd	X														X
Granskning av skolplikten											X				

Granskningsförslag utifrån KS, nämnder och bolag

Förslag till fördjupade granskningar under år 2020 utifrån revisorernas bedömning i mars år 2020 utifrån en riskanalys baserad på sannolikhet och möjliga konsekvenser av att en risk inträffar. Under revisionsåret kan andra granskningsområden komma att prioriteras utifrån omvärldsförändringar.

	KS	AMN	GSN	IFN	KN	MHN	ON	PBN	RN	SN	UN	ÄN	ÖFM	VN	Kommunala bolag
Uppföljningsgranskning år 2020	X					X	X								
Granskning av styrning och uppföljning av investeringsverksamheten	X		X												X
Granskning av kommunens trygghetsskapande åtgärder	X				X					X	X				
Granskning av skolans resultat											X				
Granskning av rättsäkerhet i handläggningen	X						X			X		X			
Granskning av civilt försvar	X								X						
Granskning av processen för underhållsplaner för fastigheter	X														X

Granskningsförslag utifrån KS, nämnder och bolag

Förslag till fördjupade granskningar under år 2020 utifrån revisorernas bedömning i mars år 2020 utifrån en riskanalys baserad på sannolikhet och möjliga konsekvenser av att en risk inträffar. Under revisionsåret kan andra granskningsområden komma att prioriteras utifrån omvärldsförändringar.

	KS	AMN	GSN	IFN	KN	MHN	ON	PBN	RN	SN	UN	ÄN	ÖFM	VN	Kommunala bolag
Granskning av SFI-verksamheten											X				
Granskning av näringslivs verksamheten	X														
Granskning av kommunens bostadsbyggande	X														X
Granskning av whistleblower funktionen	X														
Granskning av synpunktshantering och störningsjouren	X		X												X
Granskning av försäljningsprocessen i kommunkoncernen															X
Uppföljningsgranskning av överförmyndarverksamheten													X		

6

Granskningsförslag
utifrån inriktnings-
mål

Uppsala kommuns inriktningsmål

Kommunfullmäktige har fastställt nio inriktningsmål som styr den kommunala verksamheten och strävar mot att skapa en gemensam riktning och förändring i hela den kommunala verksamheten. De sätter fokus på ett gott liv i ett hållbart samhälle och en modern kommun.

1

Uppsala kommun ska ha en jämställd och hållbar ekonomi

2

Uppsala ska vara tryggt och attraktivt att leva, verka och vistas i

3

Uppsalas stad och landsbygd ska växa genom ett hållbart samhällsbyggande

4

Uppsala ska vara jämlikt och inkluderande med goda förutsättningar för folkhälsa och livskvalitet

5

Uppsalas invånare ska ha bostad och arbete

6

Uppsalas alla barn och elever ska klara sin utbildning, nå sin gymnasieexamen och utmanas i sitt lärande

7

Uppsala ska vara en äldrevänlig kommun och invånare med funktionsnedsättning ska uppleva trygghet, frihet och tillgänglighet

8

Uppsalas invånare, organisationer och näringsliv ska vara delaktiga i att utforma samhället

9

Uppsala kommuns medarbetare ska ha bra arbetsvillkor och kan med hög kompetens möta Uppsala

Granskningsförslag enligt inriktningsmål

1. Uppsala kommun ska ha en jämställd och hållbar ekonomi

- Granskning av ekonomistyrning
 - Nämnder med ekonomiskt underskott
 - Övergripande styrprinciper

2. Uppsala ska vara tryggt och attraktivt att leva, verka och vistas i

- Granskning av kommunens trygghetsskapande åtgärder, koncernövergripande berör flera sektorer, kommun, företag och frivilligorganisationer samt samverkan med t ex polisen. (Uppföljning utifrån 2019 års granskning från KPMG)
- Granskning av civilt försvar
- Granskning av internt och externt intrångsskydd

Granskningsförslag enligt inriktningsmål

3. Uppsalas stad och landsbygd ska växa genom ett hållbart samhällsbyggande

- Granskning av styrning och uppföljning av investeringsverksamheten (kommunkoncernen, nya arenor, urval av investeringsprojekt)

4. Uppsala ska vara jämlikt och inkluderande med goda förutsättningar för folkhälsa och livskvalitet

- Granskning av SFI-verksamheten
- Granskning av skolplikten (rätten till utbildning)

Granskningsförslag enligt inriktningsmål

5. Uppsalas invånare ska ha bostad och arbete

- Granskning av SFI-verksamheten
- Granskning av kommunens bostadsbyggande

6. Uppsalas alla barn och elever ska klara sin utbildning, nå sin gymnasieexamen och utmanas i sitt lärande

- Granskning av skolplikten (rätten till utbildning)
- Granskning av skolans resultat
- Granskning av Lokalförsörjningsprocessen

Granskningsförslag enligt inriktningsmål

7. Uppsala ska vara en äldrevänlig kommun och invånare med funktionsnedsättning ska uppleva trygghet, frihet och tillgänglighet

- Granskning av ärendehantering - fokus rättssäkerhet i handläggningen pga. hög belastning
- Granskning av lokalförsörjningsprocessen
- Granskning av nämnders ansvar att säkerställa uppföljning och insyn avseende privata utförare

8. Uppsalas invånare, organisationer och näringsliv ska vara delaktiga i att utforma samhället

- Granskning av kommunens näringslivs- verksamhet
- Granskning av civilt försvar
- Granskning av lokalförsörjningsprocessen
- Granskning av synpunktshandlingen

Granskningsförslag enligt inriktningsmål

9. Uppsala kommuns medarbetare ska ha bra arbetsvillkor och kan med hög kompetens möta Uppsala

- Granskning av strategisk kompetensförsörjning

Övergripande granskningsförslag som berör KS och flera nämnder samt bolag

- Granskning av verkställighet av fullmäktiges beslut
- Uppföljningsgranskning (mål- och resultatstyrning, krisberedskap, klimatanpassning, LSS verksamheten)
- Granskning av processen för underhållsplaner för fastigheter (hela kommunkoncernen)
- Granskning av visseblåsarfunktionen

7

Finansiell revision

Årsredovisning och delårsrapporter – Utgångspunkter för riskbedömning

Granskning av årsredovisning och delårsrapport är ett lagstadgat krav enligt kommunallagen och ska utföras i enlighet med God revisionsred. Syftet är här att bedöma om redovisningen är upprättad i enlighet med lag om kommunal redovisning och revisorerna ska vidare avge en skriftlig bedömning av om resultatet enligt årsredovisningen är förenligt med de mål fullmäktige beslutat om.

Väsentliga risker som kan påverka den finansiella informationen bör vägleda granskningens inriktning och omfattning. Huvuddelen av granskningen bör ske för poster med hög risk och med betydande påverkan på årsredovisningen. Riskfaktorer kan i huvudsak härledas i tre kategorier:

Erfarenhet från tidigare år

Specifika risker för kommunen

Omvärldsfaktorer

Kommunens ekonomiska ställning

(från kommunens årsredovisning 2019)

- Den ekonomiska ställningen för Uppsala kommunkoncern har stärkts, soliditeten är högre än föregående år och resultatet är högre än budgeterat.
- **Resultatmålet** är uppnått då resultatet justerat för jämförelsestörande poster uppgick till 2,6 procent av skatter, generella statsbidrag och utjämning.
- Målet för **soliditeten** är också uppnått då soliditet inklusive pensionsåtagande uppgick till 19 procent.
- **Låneskulden per invånare** ökade med 5,8 procent vilket är något högre än kommunfullmäktiges mål. Utifrån de stora budgeterade investeringsvolymerna fanns det redan vid årets ingång en medvetenhet om svårigheten att på kort sikt, årligen, nå målet. Aktiva åtgärder för att nå målet, till exempel försäljning av tillgångar, samt variationer i kassaflödet behöver ses ur ett längre tidsperspektiv. Detta har fångats upp i mål och budget 2020–2022 där målet har formulerats om till att skuldutvecklingen ska begränsas och över tid inte öka mer än fem procent årligen. Sett över två år klarade därmed kommunen målet om högst fem procents årlig ökning i låneskuld per invånare.

Fullmäktiges finansiella mål för god ekonomisk hushållning (från kommunens årsredovisning 2019)

Finansiella mål	Målvärde	Utfall 2018	Prognos 2019	Utfall 2019
Ekonomiskt resultat , kommun, justerat för jämförelsestörande poster	minst 2% av skatter, generella statsbidrag och utjämning	2,3%	2,4%	2,6%
Soliditet , kommunkoncern, inklusive pensionsåtagande	Soliditet ska under perioden stärkas, inom ett intervall om 15–17 procent	17%	17%	19%
Låneskuld per invånare	Skuldutvecklingen ska begränsas och inte öka mer än fem procent årligen	ökning från 70 tkr till 73 tkr	Beräknas öka med 7,9%	5,8%

Kommunens ekonomiska ställning

(från kommunens årsredovisning 2019)

Kommunens verksamhet					
Skatteintäkter och statligt utjämningsbidrag, netto (mnkr)	12 381	11 705	11 180	10 580	9 746
Verksamhetens nettokostnader, totalt (mnkr)	12 108	11 346	10 642	10 278	9 855
dito, skattefinansierad verksamhet (mnkr)	12 108	11 346	10 642	10 278	9 855
Verksamhetens nettokostnader i procent av skatteintäkter	97,8	96,9	95,2	97,1	101,1
Finansiella intäkter och kostnader, netto (mnkr)	202	69	42	79	164
Resultat före extraordinära poster (mnkr)	475	429	581	381	56
Årets resultat (mnkr)	475	429	581	381	56
Årets resultat exkl. jämförelsestörande (mnkr)	323	271	488	440	-50
Nettoinvesteringar (mnkr)	734	549	509	391	421
Låneskuld, koncernextern räntebärande (mnkr)	14 915	12 430	8 987	6 606	6 581
Låneskuld per invånare (kronor)	64 632	55 204	40 866	30 789	31 319
Anläggningstillgångar per invånare (kronor)	102 320	91 746	77 331	73 647	69 928
Soliditet (procent)	33	35	39	40	42
Soliditet inklusive pensionsåtaganden (procent)	20	20	20	18	17
Kassalikviditet (procent)	101	92	104	85	77

Väsentliga rutiner och system

Den finansiella informationen i delårsrapport och årsredovisning är en sammanfattning av samtliga händelser under räkenskapsåret. Vid planering av granskningen ingår att bedöma väsentliga risker som kan påverka den finansiella informationen i delårsrapport och årsredovisning. Detta förutsätter kännedom om och granskning av den interna kontrollen i väsentliga rutiner och system.

Kritiska processer

- **Bokslutsprocessen**, väsentlig eftersom den har en direkt påverkan på innehållet i årsredovisningen
- **IT-miljön**, väsentlig eftersom kommunens verksamheter är IT-beroende
- **Löneprocessen**, väsentlig på grund av personalkostnaders storlek samt att det utgör en transaktionsintensiv post där felaktigheter kan få en materiell inverkan på kommunens resultat och ställning
- **Intäktsprocessen**, väsentlig på grund av intäkternas storlek och att det finns flera komplexa intäktskällor där felaktigheter kan få en materiell inverkan på kommunens resultat och ställning
- **Investeringsprocessen**, väsentlig på grund av att materiella anläggningstillgångar storlek och där gränsdragningen mellan drift och investering kan få en på kommunens resultat och ställning
- **Inköpsprocessen**, väsentlig på grund av dess omfattning och risk för oegentligheter
- **Redovisning av pensionsskuld**, väsentligt på grund av att förändring i avsättning påverkar resultaträkningen
- **Momshantering**, väsentlig på grund av att felaktig hantering kan leda till förtroendeskada men också att kommunen inte erhåller den kompensation den är berättigad till
- **Närståendetransaktioner**, väsentlig på grund av risk för oegentligheter och förtroendeskada

Tidigare granskningar av rutiner och system

	2018	2019
Inköp/avtal, leverantörsbetalningar och leverantörshantering	X	
Intäktsrutiner (fakturerings/statsbidrag och betalningsbevakning)	X	
Löne- och pensionshantering, inkl. skatter och avgifter	X	
Löpande redovisning, avstämningsrutiner, momsredovisning etc.		X
Redovisning av anläggningstillgångar		X
Väsentliga IT-system, inkl. behörighetssystem	X	X
Långsiktig finansiell planering	X	

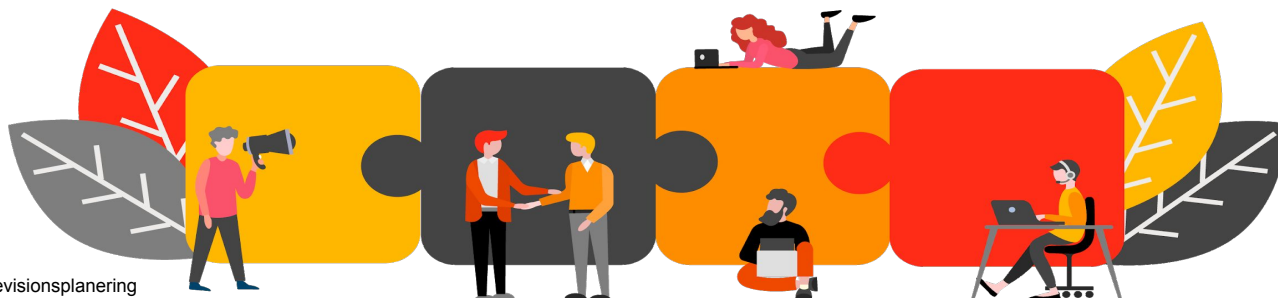
Lekmannarevision

Lekmannarevision

Att vara lekmannarevisor är ett civilrättsligt uppdrag som kan sägas bygga på ett avtal. Utgångspunkten för uppdraget utgår från kommunallagens revisionskapitel. I aktiebolagslagen preciseras granskningsuppgifter i 10 kap. Lekmannarevisorn är inte en myndighet och inte heller förtroendevald på samma sätt som kommunens revisorer. Eftersom fullmäktige ska utse lekmannarevisorerna blir funktionen ändå i praktiken betraktad och behandlad som ett förtroendeuppdrag.

- Lekmannarevisorns och yrkesrevisorns uppdrag arbetar sidoordnade och självständigt med sina respektive uppdrag. Uppdragen överlappar delvis varandra – särskilt vid granskningen av bolagets interna kontroll, som båda ska granska och pröva. Det är viktigt för lekmannarevisorerna och yrkesrevisorn att komma överens om hur de ska samverka och hur de ska arbeta i den del där deras uppdrag överlappar varandra.
- Lekmannarevisorerna uttalar sig i en granskningsrapport om bolagets verksamhet sköts på ett ändamålsenlig sätt, om verksamheten sköts på ett från ekonomiskt synpunkt tillfredsställande sätt samt om bolagets interna kontroll är tillräcklig. Lekmannarevisorerna kan också redogöra för viktiga iakttagelser och lämna särskilda upplysningar som behöver komma till ägarens kännedom.
- Lekmannarevisorernas uppdrag är definierat i aktiebolagslagen (ABL 10 kap. 3 §).

Källa: SKR:s skrift Lekmannarevision i praktiken: Demokratisk granskning av kommunala bolag

Generella risker för kommunens bolag

- Uppsala kommun har för avsikt att **avyttra ett stort antal fastigheter** som idag ägs av flera av kommunens bolag. Planering, styrning och genomförande av **försäljningar av fastigheter** inom bolagskoncernen är därför en vital fråga att följa och vid behov granska inom ramen för den samordnade revisionen och lekmannarevisionen. Försäljning av större fastighetsbestånd ställer även stora krav på en omställning av organisationen inom bolagskoncernen och berörda bolag.
- **Ägarstyrning i bolagskoncernen** – moderbolagets roll och ansvarstagande. Bolagens roll i samhällsbyggnadsfrågorna (el, vatten och avfall)
- **Upphandling och inköp** (inklusive i relation till ägarens regelverk). Relativt nya förändringar i upphandlingslagstiftningen berör inköpsverksamheten inom kommunkoncernen.
- **IT säkerhet** mot bakgrund av NIS direktivet. Europaparlamentet antog i juli 2016 ett direktiv för att uppnå en hög gemensam lägstanivå inom cybersäkerhet i unionen. Den organisation som bryter mot förordningen kan få sanktioner upp till 10 miljoner kronor.
- **Infrastrukturen** och bolagens bidrag till detta.
- Strategisk **kompetensförsörjning**
- Bolagens **investeringsprocesser och finansiering** av kommande investeringar
- Tillämpning av eventuella kommunkoncernövergripande **personalpolitiska direktiv**.
- Hantering av **allmänna handlingar** och efterlevande av **offentlighetsprincipen**.
- Risk för **oegentligheter** inom inköp och leverantörskontakter, samt hantering av förtroendekänsliga poster kopplat till bl a extern och intern representation (inklusive i relation till ägarens regelverk).
- Efterlevnad av eventuella **koncernövergripande policy** avseende så kallade förtroendekänsliga poster (representations -, alkohol- och, resepolicy
- Uppföljning av kända brister i den **interna kontrollen**.
- **Bisysslor** (i företag som tillämpar kommunala avtal).
- Bolagens implementering och efterlevnad av **GDPR**.
- **Hållbarhetsarbete** utifrån ägarens och lagstiftarens krav.

9

Kommunrevisionens
budget år 2020

Budget år 2020 kommunrevisionen

Medel till förfogande för granskningsinsatser

Kommunrevisionen har ett budgeterat anslag för år 2020 för revisionens verksamhet på sammanlagt 6,9 mnkr enligt följande:

- Förtroendevalda revisorer, 1,4 mnkr
- Köpta tjänster, 4,5 mnkr
- Eget kontor, 0,3 mnkr
- Ytterligare medel att fördela, 0,7 mnkr

Därutöver tillkommer resurser för lekmannarevisionens grundläggande granskning samt fördjupade granskningsprojekt.